

การศึกษาสัญลักษณ์อัฐมมังคละของพุทธศาสนาแบบทิเบตผ่านการตีความใน
ทรรศนะของพุทธศาสนาเถรวาท

A Study of Tibetan Buddhism's Astamangala Symbols through
an Interpretation on Theravada Buddhist Perspectives

ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์^๑

ธีรัตน์ แสงแก้ว Theerat Saengkaew^๒

ธเนศ ปานหัวไผ่ Tanet Panhuaphai^๓

Received: *February 28, 2019* Revised: *April 18, 2019*

Accepted: *April 26, 2019*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การศึกษาสัญลักษณ์อัฐมมังคละของพุทธศาสนาแบบทิเบตผ่านการตีความในทรรศนะของพุทธศาสนาเถรวาท มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ๑) เพื่อศึกษาสัญลักษณ์อัฐมมังคละของพุทธศาสนาแบบทิเบต ๒) เพื่อศึกษาสัญลักษณ์อัฐมมังคละของพุทธศาสนาแบบทิเบตที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ๓) เพื่อวิเคราะห์ตีความสัญลักษณ์อัฐมมังคละของพุทธศาสนาแบบทิเบตผ่านทรรศนะของพุทธศาสนาเถรวาท การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอการวิจัยเป็นลักษณะการตีความในลักษณะพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า สัญลักษณ์อัฐมมังคละของพุทธศาสนาแบบทิเบต (ยกเว้นเงื่อนไขไม่สิ้นสุด) เป็นเครื่องมือที่พัฒนามาจากมิตินิยมการใช้ในชีวิตประจำวันของชาวอินเดียสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงนำเอาคุณสมบัติของสัญลักษณ์เหล่านี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการสอนหลักธรรมในหัวข้อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยโดยนำหลักเทสนาหาระมาใช้เป็นกรอบในการตีความสัญลักษณ์อัฐมมังคละ ๘ ประการ ฉัตร หมายถึง ผลของการปฏิบัติธรรมจะรักษาผู้ปฏิบัติ ธงแห่งชัยชนะ หมายถึง ปัญญาเป็นเหตุแห่งความดับทุกข์ หอยสังข์ขาวลายเวียนขวา หมายถึง การชักชวนให้ออกบวช และ โปธิปักขิยธรรม

^๑ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of philosophy and Religion Faculty of Humanities, Kasetsart University, Thailand Email: pakpoom.pu@outlook.com

^๒ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Department of philosophy and Religion Faculty of Humanities, Kasetsart University, Thailand

^๓ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Department of philosophy and Religion Faculty of Humanities, Kasetsart University, Thailand

เป็นเหตุแห่งความดับทุกข์ เจื่อนไม่สิ้นสุด หมายถึง สภาวะแห่งความดับทุกข์ และ ธรรมของ พระพุทธเจ้าเป็นสิ่งสมบูรณ์แล้ว ปลาทองคำ หมายถึง กามเป็นข่ายรัดตรึงสัตว์ อริยบุคคล และผู้ ปฏิบัติในอริยมรรคและอริยผลเป็นผู้เดินบนทางแห่งความดับทุกข์ และ การรู้แจ้งอริยสัจ ๔ เป็น เหตุแห่งความดับทุกข์ ดอกบัว หมายถึง เวไนยชนสามารถถูกสอนให้บรรลุธรรมได้ สภาวะแห่ง ความดับทุกข์ และโพฆงค์ ๗ เป็นเหตุแห่งความดับทุกข์ แจกันสมบัติ หมายถึง สัตว์ทั้งหลายมี ทุกข์คือความตาย การละเวทนาเป็นเหตุแห่งความดับทุกข์ การรู้แจ้งในอริยสัจ ๔ เป็นเหตุแห่ง ความดับทุกข์ การไม่รู้แจ้งในอริยสัจ ๔ เป็นสาเหตุแห่งทุกข์ บุคคลผู้ทำบุญหรือบำเพ็ญมรรคได้รับผล จากการกระทำนั้น และการเจริญในอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นเหตุแห่งความดับทุกข์ และ ธรรมจักร หมายถึง การประกาศความจริงอันประเสริฐของพระพุทธเจ้าเป็นเหตุแห่งการเคลื่อนไหวไปของ พระพุทธศาสนา

คำสำคัญ : สัญลักษณ์ อัญมณีมงคล, พุทธศาสนาแบบทิเบต, การตีความ, พุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

The objectives of this research, a Study of Tibetan Buddhism's Astamangala Symbols through an Interpretation on Theravada Buddhist Perspectives, were 1) to study Tibetan Buddhism's Astamangala symbols 2) to study Tibetan Buddhism's Astamangala symbols in Theravada Buddhist scriptures, and 3) to analyze and interpretation Tibetan Buddhism's Astamangala symbols through a Theravada Buddhism perspective. The research indicated that Astamangala symbols (except Endless Knot) are generally equipment in ancient India and Buddha used the properties of these symbols as a tool to teach principles in various topics. when using these meanings to be interpreted through Interpretation in perspective of Theravada Buddhism views then found that the following meanings: Parasol: The effect of dharma practice will preserve the practitioner. Victory banner: wisdom is the cause of enlightenment. White right circular motivation conch: the ordination affects dhamma practice easier and 37 doctrine belongs to enlightenment. Endless knot: everything is related with other and can't find the beginning and the end. Pair of gold fish: Eternity and nobility are those who walk on the path of Cessation of Suffering and enlightenment, the knowledge of Four Noble Truths is the cause of Cessation of Suffering. Lotus: The Crescent can be taught, achieve fair the state of suffering and persecution 7 is the cause of Cessation of Suffering. Vase of treasures: all animals are suffering and death, Compassion is the cause of Cessation of Suffering in the Four Noble

Truths is the cause of Cessation of Suffering, Ignorance in the Four Noble Truths is the cause of suffering, Those who make merit or sin will receive the result of that action and the growth in the noble eightfold path cause of Cessation of Suffering. Dharmachakra: The announcement of the true truth from Lord Buddha as the cause of the movement of his religion.

Keywords: Symbols, Astamangala, Tibetan Buddhism, Interpretation, Theravada Buddhism

๑. บทนำ

พุทธศาสนาแบบทิเบตเป็นนิกายที่มีชื่อเสียงในการนำเอาพุทธศิลป์มาประยุกต์ใช้ในการสอนและปฏิบัติธรรม โดยพุทธศิลป์แบบทิเบตขึ้นชื่อในเรื่องความงดงามและการซ่อนรหัสลับต่างๆ หรือแฝงเร้นด้วยมิติแห่งคติที่ลึกซึ้ง ที่จำเป็นต้องอาศัยการตีความเพื่อเข้าถึงนัยแห่งความหมายเหล่านี้ สิ่งที่น่าสนใจในงานพุทธศิลป์แบบทิเบตที่จะนำมาวิจัยในครั้งนี้คือ สัญลักษณ์อชฏมังคละ (มงคล ๘ ประการ) ซึ่งเป็นกลุ่มของสัญลักษณ์มงคลจำนวน ๘ ชนิดอันประกอบไปด้วย ฉัตร ธงชัย หอยสังข์ เงื่อนไม้สั่นสุด ปลาทองคำ ดอกบัว แจกันสมบัติ และธรรมจักร โดยสัญลักษณ์เหล่านี้สามารถพบเห็นได้ทั่วไปทั้งในคัมภีร์พุทธศาสนา พุทธประติมากรรม ภาพวาด หรือแม้กระทั่งทรัพย์สินส่วนตัวเช่น บ้าน ประตู ยานพาหนะ เป็นต้น^๔

แม้อชฏมังคละจะเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญในพุทธศาสนาแบบทิเบตซึ่งสามารถพบเห็นได้ทั่วไปก็ตาม แต่กลับมีการตีความสัญลักษณ์เหล่านี้แค่เพียงในความหมายเบื้องต้นและเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นมงคลทั่วไปเท่านั้น เช่น หอยสังข์ สื่อความหมายถึงเสียงแห่งพระธรรมแพร่กระจายไปทุกทิศ ดุจแตรสังข์ และ ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ดั่งบัวที่พ้นน้ำ เป็นต้น ตามทฤษฎะของผู้วิจัยเห็นว่าความหมายเหล่านี้เป็นการตีความภายหลังในเชิงสนับสนุนซึ่งการตีความสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาควรจะตีความให้ความหมายกลับสู่คำสอนดั้งเดิมที่ลึกซึ้ง ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาในลักษณะทั่วไปตามที่ปรากฏในข้างต้นยังไม่ชัดเจนหรือเพียงพอ

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าสัญลักษณ์เหล่านี้บางชนิดปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกของพุทธศาสนาเถรวาทด้วย เช่น ดอกบัว เป็นต้น โดยส่วนมากปรากฏในเชิงความเชื่อสำหรับการใช้บูชาในพิธีกรรมและในเชิงอุปมาอุปไมยหลักธรรมคำสอนที่สื่อถึงความบริสุทธิ์ ด้วย

^๔ Tseten Namgyal. Significance of 'Eight Traditional Tibetan Buddhist Auspicious Symbols /Emblems' (bkra shis rtags brygad) in day to day Rite and

Rituals. *The Tibet Journal* Vol. 41, No. 2 (Autumn/Winter 2016), pp. 29-51.

เหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่าควรนำสัญลักษณ์เหล่านี้มาศึกษาและตีความผ่านทฤษฎีของพุทธศาสนาเถรวาทแล้วจะมีความหมายเป็นเช่นไรและจะสามารถขยายความให้สอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้าได้หรือไม่ รวมถึงส่งผลให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นในการศึกษาสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาสัญลักษณ์อักษรมังคละของพุทธศาสนาแบบทิเบตผ่านการศึกษาตีความในทฤษฎีของพุทธศาสนาเถรวาท โดยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ข้อ คือ (๑). เพื่อศึกษาสัญลักษณ์อักษรมังคละของพุทธศาสนาแบบทิเบต (๒). เพื่อศึกษาสัญลักษณ์อักษรมังคละของพุทธศาสนาแบบทิเบตที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท และ (๓). เพื่อวิเคราะห์ตีความสัญลักษณ์อักษรมังคละของพุทธศาสนาแบบทิเบตผ่านทฤษฎีของพุทธศาสนาเถรวาท

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารปฐมภูมิ (Primary) เช่น พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสารทุติยภูมิ (Secondary) เช่น สารานุกรมหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์อักษรมังคละของพุทธศาสนาแบบทิเบต โดยจะนำเสนอผลการวิจัยจะเป็นการนำเสนอแบบพรรณนาความ (Descriptive)

๔. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง ๓ ได้ดังนี้

๔.๑. สัญลักษณ์อักษรมังคละ(มงคละ ประการ) ของพุทธศาสนาแบบทิเบต

สัญลักษณ์อักษรมังคละของพุทธศาสนาแบบทิเบตเป็นกลุ่มสัญลักษณ์ที่ถูกใช้ในอารยธรรมอินเดียโบราณและเผยแพร่เข้าสู่ทิเบตผ่านทางพุทธศาสนาโดยสามารถพบเห็นกลุ่มสัญลักษณ์เหล่านี้ได้ทั้งใน ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศาสนาพุทธ และศาสนาเชน^๕ เมื่อเข้าสู่ทิเบตแล้วสัญลักษณ์เหล่านี้มีความสำคัญปรากฏเป็นฐานะ ๓ ประการคือ

(๑). ความสำคัญในฐานะเครื่องบูชา เป็นฐานะที่สังคมทิเบตรับรู้ได้ทั่วไปโดยมีความเชื่อว่าสัญลักษณ์เหล่านี้เป็นเครื่องบูชาที่เหล่าเทพदानนำมาถวายต่อพระพุทธเจ้าทันที ภายหลังทรงตรัสรู้ ผู้วิจัยพบว่ามีสองแนวคิดคือ แนวคิดแรกเทพदानองค์ต่าง ๆ เป็นผู้ให้ เช่น “เมื่อพระองค์ทรงตรัสรู้ พระพรหมได้ปรากฏกายขึ้นและถวายจักรทองคำเพื่อเป็นการอาราธนาให้พระพุทธองค์เผยแพร่คำสอน จากนั้นพระอินทร์ทรงปรากฏกายเป็นองค์ถัดมาได้ถวายหอยสังข์ขาวลายเวียงขวาเพื่อสื่อถึงการประกาศธรรม และพระแม่ธรณีได้ถวาย

^๕ ผาสุก อินทราวุธ. ทวารวดี: การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากหลักฐานทางโบราณคดี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย, ๒๕๔๒, หน้า ๑๒๘.

แจกันทองคำที่เต็มไปด้วยน้ำอมฤต”^๖ และแนวคิดถัดไปคือสัญลักษณ์มงคลทั้งแปดนี้เป็นเครื่องบูชาที่ถวายโดยพระพรหมแด่พระพุทธเจ้าทั้งปวง^๗

ความสำคัญในฐานะสัญลักษณ์อันเสมือนเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า ความสำคัญนี้ปรากฏในพระสูตรมหายานชื่อว่า *arya mangala kuta nama maha yana sutra* โดยมีการกล่าวถึงสัญลักษณ์มงคลเปรียบกับสรีระส่วนต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้า โดยมีใจความดังนี้

“..นะโม แต่พระเศียรแห่งพระพุทธะ ฉัตรแห่งความปกป้องอันเป็นมงคล แต่พระวรกายแห่งพระพุทธะ ธงแห่งชัยชนะอันสายสะบัดตลอดกาลอันเป็นมงคล แต่พระวजนะแห่งพระพุทธะ หอยสังข์เวียนขวาอันเป็นมงคล แต่พระจิตแห่งพระพุทธะ เจ็อนไม้สิ้นสุดอันเป็นมงคล แต่พระเนตรแห่งพระพุทธะ ปลาทองคู่อันเป็นเป็นมงคล แต่พระชีวหาแห่งพระพุทธะ ดอกบัวบานสะพรั่งอันเป็นมงคล แต่พระคอแห่งพระพุทธะ แจกันอันเป็นมงคล แต่พระหัตถ์แห่งพระพุทธะ รัตนะ วิจิตรยิ่งอันเป็นมงคลแต่พระบาทแห่งพระพุทธะ ธรรมจักรห้าซี่แห่งการตรัสรู้อันเป็นมงคลสมบัติอันเป็นทั้งมงคลแปดอย่างนี้ เป็นดังปรากฏการณ์แห่งอิทธิทธิความเป็นมงคล

^๖Robert Beer. *The Encyclopedia of Tibetan Symbols and Motifs*. China:

Shambhala, 2013, pp. 1-2.

^๗ Konchog Lhadrepa and Charlotte Davis. *The Art of Awakening*. USA: Snow Lion. 2017, P. 243.

ทั้งหลาย แห่งแปดมหาสมบัติอันทรงคุณค่ายิ่งนี้ ขอความเป็นมงคลนั้น จงบังเกิดมีแก่พวกข้าพเจ้า ขอความเป็นมงคลนั้น จงนำมาซึ่งความสุขตลอดกาล..”^๘

(๓).ความสำคัญในฐานะนิมิตหมายแห่งการตรัสรู้ ในฐานะนี้พบปรากฏสัญลักษณ์อักษรมังคละในรูปแบบมันดาลาอันมีตำนานมาจากพุทธประวัติแบบทิเบตมีความว่า “เมื่อครั้งพระพุทธเจ้ารับข้าวมธุปายาสบนถาดทองคำ เมื่อพระองค์ทรงทอดพระเนตรไปบนพื้นผิวน้ำอันในถาดนั้น ได้ปรากฏภาพสัญลักษณ์อันเป็นหมายมงคลแปดประการดังนั้นมันดาลาชนิดนี้จึงมีลักษณะเป็นทรงกลมคือถาดทอง ใจกลางมีลักษณะเป็นดอกบัวแปดกลีบ กึ่งกลางประดับอักษรโอม สัญลักษณ์มงคลทั้งแปดประดับอยู่แต่ละกลีบ ล้อมรอบด้วยสัญลักษณ์ที่เรียกว่า *rNam-bcu-dban-ldan*”^๙

สัญลักษณ์อักษรมังคละ(มงคล ๘ ประการ)เหล่านี้มีความหมายเฉพาะตัวตามคุณสมบัติของสัญลักษณ์นั้นๆ โดยสามารถเรียบเรียงความหมายตามทรงสนะแบบทิเบตได้ดังนี้

^๘ Gavin Kilty Noble Stack of *Auspiciousness a Mahayana Sutra* (Online).

http://www.sangha.it/PDF/Noble_Stack_of_Auspiciousness_Sutra.pdf, 2008.

^๙ Philipp H. Pott. *Yoga and Yantra: Their Interrelation and Their Significance for Indian Archaeology*. Netherlands: Springer, 1966. pp. 55-56.

(๑) ฉัตร หมายถึง การปกป้องคุ้มครองจากกิเลส

(๒) ธงแห่งชัยชนะ หมายถึง การประกาศชัยชนะของพระพุทธเจ้าต่อกิเลส

(๓) หอยสังข์ขาวลายเวียนขวา หมายถึง เสียงแห่งพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

(๔) เงื่อนไม้สิ้นสุด หมายถึง พระปัญญาของพระพุทธเจ้า

(๕) ปลาทองคู่ หมายถึง การเผชิญหน้ากับความกลัว และ ความเป็นอิสระ

(๖) ดอกบัว หมายถึง โพธิจิต

(๗) แจก้นสมบัติ หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์

(๘) ธรรมจักร หมายถึง การประกาศพระพุทธศาสนา

๔.๒. สัญลักษณ์อักษรมังคละของพุทธศาสนาแบบทิเบตที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท

การศึกษาสัญลักษณ์อักษรมังคละ (มงคล ๘ ประการ) ของพุทธศาสนาแบบทิเบตที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทพบว่ามี การปรากฏในพระไตรปิฎก ๒ รูปแบบคือ (๑). ความหมายตามตัวอักษร คือ สัญลักษณ์ถูกใช้ใน ความหมายทั่วไป เช่น “พวกมโหรีจึงเล่นดนตรี ดัดพินพร้อมทั้งตีกลองน้อยกลองใหญ่ เป่าสังข์ ตีกลองหน้าเดียว ตีตะโพน แกว่ง บัณเฑาะว์ เป่าสังข์ ตีตะจะเข้ และตีกลองใหญ่ กลองเล็ก”^{๑๐} (๒). ความหมายเชิงอุปมา คือ สัญลักษณ์ถูกใช้ในการอธิบายธรรมเชิงอุปมา

เช่น “คหบดีหรือบุตรคหบดีผู้เกิดภายหลังในตระกูลใดตระกูลหนึ่งพึงธรรมนั้น

แล้วได้ศรัทธาในตถาคต ได้ศรัทธาแล้วพิจารณาเห็นว่า ‘ฆราวาส(การอยู่ครองเรือน)คับแคบ เป็นทางมาแห่งรูลี บรรพชาปลอดโปร่ง การที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วนดุจสังข์ที่ขัดแล้วไม่มีใช้ทำได้ง่าย ทางที่ดี เราควรจะปลงผมและหนวด ครองผ้า กาสายะออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต”^{๑๑}

บางสัญลักษณ์ได้มีการพัฒนาไปจากสัญลักษณ์ในรูปแบบดั้งเดิม เมื่อทำการหาข้อมูลในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทจึงใช้สัญลักษณ์ต้นแบบในการศึกษา เช่น แจก้นสมบัติ พัฒนามาจากสัญลักษณ์หม้อดิน และ

เงื่อนไม้สิ้นสุด เป็นสัญลักษณ์เกิดใหม่หลังพุทธกาล ผู้วิจัยจึงนำเอาความหมายในเชิงการเกี่ยวข้อซึ่งกันและกันอย่างหาจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดไม่ได้ไปทำการสืบค้น โดยผลการศึกษสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

^{๑๐} ชู. ชา. (ไทย) ๒๕/๒๓๕๙-๒๓๖๐/๕๔๗.

^{๑๑} อจ. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๙๘/๓๐๗.

สัญลักษณ์	ความหมายตามตัวอักษร	ความหมายเชิงอุปมา
ฉัตร	-เครื่องมือที่ใช้ในการป้องกัน ความร้อนและสภาพอากาศ อันเลวร้าย	-คุณธรรม -พระสัทธรรม -วิมุตติ
ธงแห่งชัยชนะ	-ธงที่มีไว้ประดับยศในการ ทำสงครามของกษัตริย์	-มกุฏราชกุมาร -ผ้ากาสาหวัดสตรี -ปัญญา -พระรัตนตรัย
หอยสังข์	-เปลือกหอยที่ถูกนำมาใช้ ประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ -รัตนอันมีค่า -เครื่องดนตรีประเภทเป่า	-สีขา -การประพุดิพรหมจรรย์ให้ บริสุทธิ์บริบูรณ์ดีแล้วปราศจาก มลทิน -โพธิปักขิยธรรม
เงื่อนไม้เส้นสุด	ไม่ปรากฏ	-ปฏิจจสมุปบาท
ปลาทองคำ	-สิ่งมีชีวิตประเภทหนึ่งที่อาศัย อยู่ในน้ำที่มนุษย์สามารถ นำมารับประทานได้	-เวไนยสัตว์ -อริยบุคคล -จิต -อริยสัจความเป็นจริงของชีวิต
ดอกบัว	-ดอกไม้อันมีกลิ่นหอมที่เกิด จากโคลนตมและออกดอก เหนือน้ำ	-เวไนยสัตว์ -วิโมกข์ ๘ -พระอรหันต์ -โพชฌงค์ ๗
แจกันสมบัติ	-ภาชนะที่ไว้ใช้ในการบรรจุสิ่ง ต่าง ๆ เรียกชื่อตามสิ่งที่บรรจุ นั้น เช่น ใส่ น้ำจะเรียกว่าหม้อ น้ำ เწყใสจะเรียกหม้อწყใส เป็นต้น	-ร่างกาย, ชีวิต -บุคคล ๔ จำพวก -การสั่งสม -จิต
ธรรมจักร	-ล้อรถศึก -จักรแก้ว	-ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ว่าด้วย สักกายะ ความดับแห่งสักกายะ และอริยมรรคมีองค์ ๘ -หลักธรรมและพระพุทธเจ้า

๔.๓. การตีความสัญลักษณ์อัญมัญงคละของพุทธศาสนาแบบทิเบตผ่าน พรรณนาพุทธศาสนาเถรวาท

ผู้วิจัยได้นำหลักเทศนาหาระในคัมภีร์เนตติปกรณ์มาใช้เป็นกรอบในการตีความสัญลักษณ์เนื่องจากเป็นแนวทางที่ใช้ในการแสดงเนื้อความของพุทธพจน์^{๑๒} และวิเคราะห์หาความหมายรวมถึงวัตถุประสงค์ในการแสดงธรรมซึ่งเหมาะกับการตีความพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์อัญมัญงคละที่มีอยู่ในรูปของการอุปมาเป็นหลัก ดังนั้นพระสูตรที่นำมาใช้ในการตีความจะนำมาเฉพาะพระสูตรที่จรัสโดยพระพุทธเจ้าที่เป็นความหมายเชิงอุปมาเท่านั้น โดยในเทศนาหาระได้แบ่งประเด็นเป็นสาระสำคัญ ๖ ประการได้ดังนี้

๑. อัสสาหะ (ความยินดีพอใจ) หรือความหลงติดซึ่งเป็นเหตุให้ยินดีพอใจ
๒. อาทีนวะ (โทษ) โทษของอัสสาหะ คือ ทุกข์ทั้งหมด
๓. นิสสรณะ (เหตุแห่งการออกจากทุกข์) หรือความดับทุกข์
๔. ผล (จุดมุ่งหมาย) ผลจากการแสดงธรรมที่เกิดแก่ผู้ฟัง
๕. อุปาย (อุปาย) วิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุความดับทุกข์
๖. อาณัติ (การชักชวน) การแนะนำให้ละเว้นความชั่วและทำความดี

จากนั้นจะนำเอาความหมายที่ได้ผนวกเข้ากับหลักอริยสัจ ๔ ถือเป็นกรอบสำคัญในการพิจารณาวิจัยธรรม ซึ่งพระมหากัจจายนะได้นำมาเป็นเกณฑ์ในการอธิบายความไว้ในคัมภีร์เนตติปกรณ์^{๑๓} เช่นพระสูตร “ภาชนะดินที่ช่างหม้อทำไว้ทั้งหมด มีความแตกต่างกันที่สุด ฉันท ไฉ ชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย ก็เป็นฉันทนั้น”^{๑๔} ข้อความนี้ตามหลักเทศนาหาระในคัมภีร์เนตติปกรณ์ จัดเป็นสาระใน ทุกข์ คือ ทุกข์ทั้งหมด ในที่นี้สื่อความหมายว่า สัตว์ทั้งหลายมีความตายเป็นที่สุด จัดเป็น ทุกขสัจ ในอริยสัจ ๔ และ “สัตว์ทั้งหลายมีตมเพราะกาม ถูกข่ายรัดรั้งไว้แน่น ถูกเครื่องมุงบังคือ ตัณหาปกคลุมไว้ ถูกเครื่องผูกคือความประมาทผูกพันไว้ เหมือนปลาในข้อง สัตว์เหล่านั้น จึงไปสู่ความแก่และความตาย”^{๑๕} ข้อความนี้ตามหลักเทศนาหาระจัดเป็นสาระใน อัสสาหะ คือ ความยินดีพอใจ หรือความหลงติดซึ่งเป็นเหตุให้ยินดีพอใจ ในที่นี้พระพุทธเจ้าท่านแสดงอำนาจของความยินดีพอใจเหล่านี้โดยเปรียบกับปลาติดในข้อง จัดเป็นสมุทัยสัจ ในอริยสัจ ๔ เป็นต้น ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

^{๑๓} ปรุตม บัญศรีตัน. รูปแบบการตีความคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐. หน้า ๑๑๗.

^{๑๔} พุ. อุป. (ไทย) ๒๕/๕๘๓/๖๔๑.

^{๑๕} พุ. อุ. (ไทย) ๒๕/๖๕/๓๑๓.

^{๑๒} พระคันธสาราภิวังศ์. คัมภีร์ เนตติปกรณ์ ฉบับแปลและอธิบาย. ม.ป.ท. (พิมพ์แจกเนื่องในโอกาสการบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายเนื่องในวันคล้ายวันมรณภาพปีที่ ๒ พระเทพกิตติปัญญาคุณ), ๒๕๕๐. หน้า ๑๔.

สัญลักษณ์อักษรมงคลของพุทธศาสนาแบบทิเบต	พรรณนะพุทธศาสนาเถรวาท
ฉัตร	-ผลของการปฏิบัติธรรมจะรักษาผู้ปฏิบัติ (โดยใช้ผลในเทสนาหาระ)
ธงแห่งชัยชนะ	-ปัญหาเป็นเหตุแห่งความดับทุกข์ (นิสสรณะ) -พระรัตนตรัยเป็นเครื่องดับความหวาดกลัว (ผล)
หอยสังข์ขวลาวยเวียนขวา	-การประพาศิธรรมจะง่ายขึ้นเมื่อออกบวช (อาณัติ) -โพธิปักขิยธรรมเป็นเหตุแห่งความดับทุกข์ (นิสสรณะ)
เงื่อนไม้สิ้นสุด	-ธรรมทั้งหลายเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน (อัสสาทะ)
ปลาทองคำ	-กามเป็นข่ายที่รัดตรึงสัตว์ (อัสสาทะ) -ผู้ปฏิบัติเป็นผู้เดินบนทางแห่งความหลุดพ้น (นิสสรณะ) -การรู้แจ้งในอริยสัจ ๔ เป็นเหตุแห่งความดับทุกข์ (อุปาย)
ดอกบัว	-เวไนยชนสามารถถูกสอนให้บรรลุนิพพานได้ (ใช้หลักจำแนกบุคคล ๓ จำพวก) -สภาวะแห่งความดับทุกข์ (นิสสรณะ) -โพฆณงค์ ๗ เป็นเหตุแห่งความดับทุกข์ (นิสสรณะ)
แจกันสมบัติ	-สัตว์ทั้งหลายมีทุกข์คือความตายเป็นที่สุด (ทุกข์) -การละสาเหตุแห่งเวทนาเป็นความดับแห่งทุกข์ (นิสสรณะ) -การรู้แจ้งในอริยสัจ ๔ เป็นเหตุแห่งความหลุดพ้น (นิสสรณะ) -การไม่รู้แจ้งในอริยสัจ ๔ เป็นสาเหตุแห่งทุกข์ (อัสสาทะ) -ผู้ที่ทำบุญหรือทำบาปย่อมได้รับผลของการกระทำนั้น (ผล) -การเจริญในอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นสาเหตุแห่งความดับทุกข์ (อุปาย)
ธรรมจักร	-การประกาศความจริงอันประเสริฐของพระพุทธเจ้าอันเป็นเหตุแห่งการเคลื่อนไปของพระพุทธศาสนา (เทสนาหาระทั้ง ๖)

๕. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑. สรุปอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ว่า สัญลักษณ์อักษรมังคละ(มงคล ๘ ประการ)ของ พุทธศาสนาแบบทิเบตเมื่อตีความผ่าน ทรรศนะพุทธศาสนาเถรวาท แล้วพบว่า สัญลักษณ์อักษรมังคละของพุทธศาสนาแบบ ทิเบต (ยกเว้นเงื่อนไขไม่สิ้นสุด) เป็นเครื่องมือที่ พัฒนามาจากมิติกการใช้ในชีวิตประจำวันของ ชาวอินเดียนสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรง นำเอาคุณสมบัติของสัญลักษณ์เหล่านี้มาใช้ เป็นเครื่องมือในการสอนหลักธรรมในหัวข้อ ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำเอาความหมายที่ผ่านการตีความ ตามทรรศนะพุทธศาสนาเถรวาทนำไป ประยุกต์กับความหมายตามทรรศนะพุทธ ศาสนาแบบทิเบตสามารถอธิบายความหมาย เพิ่มเติมได้ดังนี้

ฉัตร ในพุทธศาสนาแบบทิเบตสื่อถึง การปกป้องจากกิเลส เมื่อตีความผ่านทรรศนะ พุทธศาสนาเถรวาทแล้ว จะ เพิ่มเติม ความหมายได้ว่าผลของการปฏิบัติธรรมเป็น เครื่องป้องกันกิเลส

ธงแห่งชัยชนะ ในพุทธศาสนาแบบ ทิเบตสื่อถึงชัยชนะของพระพุทธเจ้าต่อกิเลส มาร เมื่อตีความผ่านทรรศนะพุทธศาสนาเถร วาทแล้ว จะ เพิ่มเติม ความหมายได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้ปัญญาในการเอาชนะกิเลส มาร และการระลึกถึงพระรัตนตรัยเป็นชัยชนะ เหนือความหวาดกลัว

หอยสังข์ขาวลายเวียนขวา ในพุทธ ศาสนาแบบทิเบตสื่อถึงหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธเจ้า เมื่อประยุกต์ความหมายที่ค้นพบ เพิ่มเติมไปได้ว่า หลักธรรมคำสอนของ

พระพุทธเจ้าอันประเสริฐคือโพธิปักขิยธรรม และการปฏิบัติตามคำสอนนั้นโดยง่ายด้วยการ บวช

เงื่อนไขไม่สิ้นสุด ในพุทธศาสนาแบบ ทิเบตสื่อถึง ความรัก ความเมตตา และ สติปัญญาของพระพุทธเจ้า เมื่อตีความผ่าน ทรรศนะพุทธศาสนาเถรวาทแล้วจะเพิ่มเติม ความหมายได้ว่า พระพุทธองค์ทรงทราบเหตุ และผลของธรรมทั้งหลายอันเชื่อมโยงกันอย่าง หาจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดไม่ได้ ด้วยความรัก และความเมตตาของพระองค์จึงทรงชี้ให้เห็น ถึงหนทางแห่งการหลุดพ้นผ่านทางคำสอนคือ พระธรรม

ปลาทองคำ ในพุทธศาสนาแบบทิเบต สื่อถึง ความกล้าที่จะเผชิญหน้ากับความกลัว ต่อความทุกข์ในสังสารวัฏและความเป็นอิสระ ทางวิญญาน เมื่อตีความผ่านทรรศนะพุทธ ศาสนาเถรวาทแล้วจะเพิ่มเติมความหมายได้ ว่า อริยบุคคล ผู้ที่ปฏิบัติตามอริยมรรคและอริ ยผล เป็นผู้ที่มีความกล้าที่จะเผชิญหน้ากับความ กลัวดังปลาที่ลืมนตาในน้ำตลาดเวลาและ แหกกว่ายไปได้อย่างอิสระปราศจากเครื่อง เหนี่ยวรั้งคือกาม

ดอกบัว ในพุทธศาสนาแบบทิเบตสื่อ ถึง โพธิจิตและการหลุดพ้นทางวิญญาน เมื่อ ตีความผ่านทรรศนะพุทธศาสนาเถรวาทแล้ว จะเพิ่มเติมความหมายได้ว่า เวไนยชนสามารถ บรรลุโพธิจิตได้ อันนำไปสู่การหลุดพ้นทาง วิญญานดังน้ำที่ไม่ติดบนดอกบัวโดยมีหนทาง คือโพฆณงค์ ๗

แจกันสมบัติ ในพุทธศาสนาแบบ ทิเบตสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ในด้านต่าง ๆ เมื่อตีความผ่านทรรศนะพุทธศาสนาเถรวาท แล้วจะเพิ่มเติมความหมายได้ว่า การปฏิบัติ

ตนตามหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ ย่อมนำไปสู่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งด้านสุขภาพ ความมั่งคั่ง และสติปัญญา

ธรรมจักร ในพุทธศาสนาแบบทิเบต สื่อถึงการประกาศศาสนาซึ่งในความหมายนี้ ตรงกับความหมายตามทรรศนะของพุทธศาสนาเถรวาทได้ว่า การประกาศความจริงอันประเสริฐของพระพุทธเจ้าอันเป็นเหตุแห่งการเคลื่อนไปของพระพุทธศาสนา

๕.๒. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา เกี่ยวกับสัญลักษณ์ในพุทธศิลป์แบบทิเบต

พบว่า พุทธศาสนาแบบทิเบตมีสัญลักษณ์อีกหลากหลายชนิดที่นำศึกษาอีกมากเช่น กลุ่มสัญลักษณ์อัญมณีมงคลทรัพย์ (สารมงคล ๘ ประการ) หรือภาพปริศนาธรรมทิเบตแบบต่าง ๆ เป็นต้น และในส่วนของ การตีความตามทรรศนะพุทธศาสนาเถรวาทยังมีอีกหลายกรอบทฤษฎีที่อาจไม่ใช่เพียงหลักคัมภีร์เนตติปกรณ์เท่านั้น ซึ่งเมื่อผนวกสัญลักษณ์หลากหลายชนิดและกรอบทฤษฎีการตีความในทรรศนะต่าง ๆ ย่อมสามารถต่อยอดให้เกิงานวิจัยได้อีกเป็นจำนวนมาก

บรรณานุกรม

๑. คัมภีร์พระไตรปิฎกและหนังสือภาษาไทย

ผาสุก อินทรารุช. ทวารวดี: การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากหลักฐานทางโบราณคดี.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย, ๒๕๔๒.

พระคันธसारากวีวงศ์. คัมภีร์ เนตติปกรณ์ ฉบับแปลและอธิบาย. ม.ป.ท. (พิมพ์แจกเนื่องในโอกาสการบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายเนื่องในวันคล้ายวันมรณภาพปีที่ ๒ พระเทพกิตติปัญญาคุณ), ๒๕๕๐.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ปรุทมม์ บุญศรีตัน. รูปแบบการตีความคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

๒. หนังสือภาษาอังกฤษ

Gavin Kilty. Noble Stack of Auspiciousness a Mahayana Sutra (Online).

http://www.sangha.it/PDF/Noble_Stack_of_Auspiciousness_Sutra.pdf, 2008.

Konchog Lhadrepa and Charlotte Davis. The Art of Awakening. USA: Snow Lion. 2017.

Philipp H. Pott. Yoga and Yantra: Their Interrelation and Their Significance for

Indian Archaeology. Netherlands: Springer, 1966.

Robert Beer. **The Encyclopedia of Tibetan Symbols and Motifs.** China: Shambhala, 2013.

Tseten Namgyal. Significance of 'Eight Traditional Tibetan Buddhist Auspicious Symbols /Emblems' (bkra shis rtags bryad) in day to day Rite and Rituals. **The Tibet Journal** Vol. 41, No. 2 (Autumn/Winter 2016), pp. 29-51.

